

خلاصه، نکات مهم و جزوه شب امتحان

درآمدی تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران

خلاصه جادویی در ۴۰ صفحه

ویژه جمع‌بندی سریع

پوشش ۱۰۰٪ مطالب

منبع اصلی واحد درسی: انقلاب اسلامی ایران (علوم انسانی)

بر اساس: وضعیت منابع سال ۱۴۰۴ دانشگاه پیام نور

نویسندگان: دکتر محمد رحیم عیوضی، دکتر محمد جواد هراتی

ناشر: دفتر نشر معارف

VER 2026

آنالیز هوشمند محتوا

۳

ساعت مطالعه

۱۰۰٪

پوشش نکات

۴۰

صفحه مفید

✓ تضمین کیفیت آموزشی و صرفه‌جویی در زمان

طراحی و تدوین انحصاری در گروه آموزشی بژیک

www.Bzhik.ir

توجه: این فایل رایگان نیست و منحصراً برای سایت "بژیک" با آدرس اینترنتی www.bzhik.ir تهیه و تنظیم شده است. تمام حقوق مادی و معنوی این محصول، متعلق به سایت "بژیک" می باشد؛ هر گونه کپی برداری و انتشار غیر قانونی آن توسط افراد سودجو، بدون اخطار قبلی، پیگرد قانونی در پی خواهد داشت؛ لذا بایستی مستقیماً از این سایت خریداری شود در غیر این صورت مسئولین راضی نمی باشند و حرام و حق الناس می باشد.

سخن آغازین و مقدمه

■ کلیات و اهمیت انقلاب اسلامی

- ✓ تحولات اجتماعی اگر در ابعاد وسیع فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی صورت پذیرند، «انقلاب» نام می‌گیرند.
- ✓ انقلاب اسلامی ایران علاوه بر تحول بنیادین در عرصه‌های مختلف، انقلابی دینی بر پایه تفکر شیعی است.
- ✓ انقلاب اسلامی را می‌توان با رهیافت‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و تاریخی بررسی کرد.

نقطه کور:

بسیاری از منابع به صورت تکره‌یافتی یا ترکیبی به بررسی انقلاب پرداخته‌اند، اما ویژگی دینی بودن آن باعث شده نظریه‌پردازان نتوانند به درستی آن را تحلیل کنند.

■ الگوی تحلیلی کتاب

- ✓ این کتاب انقلاب را در قالب چالش میان دو الگوی «شبه‌ترقی غرب‌گرا» و «تعالی اسلامی» تحلیل می‌کند.
- ✓ واژه «ترقی» در این متن به اختصار بیانگر «پیشرفت بر پایه مبانی معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی غربی» است.
- ✓ واژه «تعالی» به اختصار بیانگر «پیشرفت با مبانی معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی اسلامی - ایرانی» است.
- ✓ واژه‌های «ترقی غرب‌زده»، «ترقی غرب‌گرا» و «شبه‌ترقی غربی» همگی بیانگر الگوی شبه‌ترقی غرب‌گرا هستند.

نقطه کور:

نگرش شبه‌ترقی غرب‌گرا تلاشی برای حرکت بر مبنای الگوبرداری از غرب و نفی فرهنگ خودی بود، اما تعالی‌خواهی، پیشرفت را بر پایه فرهنگ و هویت خود ترسیم می‌نمود.

- ✓ شکل‌گیری انقلاب اسلامی واکنشی به غرب‌گرایی در یکصد سال گذشته و راهی برای پیشرفت در چارچوب فرهنگ بومی بود.

فصل ۱: تعریف مفاهیم و عوامل شکل‌گیری انقلاب‌ها

■ چیستی انقلاب

- ✓ معنای واژگانی: تغییر، تحول، برگشتگی و تبدیل.
- ✓ معنای سیاسی: اقدام عده‌ای برای براندازی و ایجاد حکومتی جدید.

■ تعاریف مختلف از انقلاب

- ✓ هانا آرنت: کلمه انقلاب در اصل از اصطلاحات اخترشناسی (اثر کوپرنیک) به معنای حرکت دورانی منظم و قانونمند ستارگان بود.
- ✓ در سده هفدهم (سال ۱۶۶۰ میلادی) واژه انقلاب برای نخستین بار به عنوان یک اصطلاح سیاسی پس از دگرگونی سیاسی در یکی از کشورها به کار رفت.
- ✓ معنای دیگر سیاسی: انتقال از عصر کشاورزی به دوره صنعتی (به‌ویژه در ممالک غربی).
- ✓ تعریف شهید مطهری: طغیان و عصیان که مردم علیه نظام حاکم موجود برای ایجاد وضع و نظمی مطلوب انجام می‌دهند.
- ✓ ریشه‌های انقلاب از دیدگاه شهید مطهری: ۱. نارضایتی و خشم از وضع موجود ۲. آرمان یک وضع مطلوب.
- ✓ تعریف شهید صدر: جنبشی سرسختانه و بر مبنای اصول مکتبی معین که با درک واقعیت‌های موجود، به دنبال تغییر و دگرگونی بنیادین در تمامی ابعاد زندگی است.
- ✓ تعریف ساموئل هانتینگتون: یک دگرگونی سریع، بنیادین و خشونت‌آمیز داخلی در ارزش‌ها و اسطوره‌های مسلط جامعه، نهادهای سیاسی، ساختار اجتماعی، رهبری، فعالیت‌های حکومتی و سیاست‌های آن.

نقطه کور:

تعریف هانتینگتون پدیده‌هایی چون شورش‌های دهقانی، قیام‌های شهری و شورش‌های جدایی‌طلب ملی را در بر نمی‌گیرد.

نقطه کور:

هانتینگتون با تأکید بر عنصر خشونت، انقلاب را از اصلاحات عمیق جدا می‌کند.

■ گونه‌های مختلف انقلاب

- ✓ انقلاب سیاسی: تغییر ساختار سیاسی و حکومت بدون تغییر ساختار اجتماعی.

- ✓ انقلاب اجتماعی: تغییر سریع و اساسی در ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی یک جامعه همراه با حرکت و قیام عمومی مردم.
- ✓ انقلاب اسلامی ایران در شمار انقلاب‌های اجتماعی است.

■ خصوصیات انقلاب‌های اجتماعی

- ✓ مرحله‌بندی: ۱. براندازی ۲. انتقال و جابه‌جایی قدرت ۳. پاک‌سازی مهره‌های اصلی حکومت قبلی ۴. تثبیت نظام جدید و سازندگی.
- ✓ زمان‌بندی: وقوع ناگهانی و سریع، اما روند شکل‌گیری نسبتاً طولانی.
- ✓ خشونت: اعمال زور و خشونت به گونه‌ای متقابل صورت می‌گیرد.
- ✓ مشارکت: بخش عمده‌ای از جمعیت به شکلی مؤثر بسیج می‌شوند.
- ✓ عناصر مشارکت: نیازمند سازماندهی، رهبری و ایدئولوژی است.
- ✓ عمق تغییرات: تغییرات عمیق و زیربنایی است و ارزش‌های جدید جایگزین می‌شوند.
- ✓ آگاهی: وجود مستمر آگاهی موجب پیریزی «حرکت‌های مداومی» می‌شود.

■ تفاوت انقلاب با مفاهیم مشابه اجتماعی

■ کودتا

- ✓ تعریف: اقدام معدودی از نیروهای نظامی با حمایت برخی نیروهای حاکم برای رسیدن به قدرت و برکناری حاکم.

نقطه کور:

کودتاجیان از پیکره قدرت حاکم برمی‌خیزند و پایگاه مردمی ندارند، اما انقلاب توسط مردم علیه قدرت حاکم انجام می‌شود.

نقطه کور:

کودتا در جوامعی رخ می‌دهد که ارتش نقش ویژه‌ای دارد، اما انقلاب در جوامعی است که مردم نقش اول را دارند.

- ✓ در کودتا ارزش‌ها و زیرساخت‌ها تغییر نمی‌یابد (فقط هیئت حاکم تغییر می‌کند).
- ✓ در کودتا براندازی و جایگزینی تقریباً هم‌زمان است، اما در انقلاب چنین نیست.
- ✓ در کودتا دخالت عوامل بیگانه محتمل است.